

Сто тисяч

Автор:

[Іван Карпенко-Карий](#)

Сто тисяч

Іван Карпенко-Карий

Шкільна програма #1

П'еса класика української драматургії Івана Карпенка-Карого «Сто тисяч» є психологічною трагікомедією, у якій розкриваються такі людські вади, як жадоба наживи та споживацький спосіб життя. Для головного героя твору – сільського багатія Герасима Калитки, сенс життя зводиться до того, аби купувати все більше і більше землі, ставати все багатшим і перевершити найзаможнішого чоловіка на селі – Жолудя. Прагнучи з усього отримати вигоду, Калитка позичає гроші кумові під заставу та прагне одружити свого сина з доночкою багатія Пузиря. Засліплений власною жадібністю, він стає жертвою інтриг еврея Невідомого, який продає йому фальшивих сто тисяч карбованців. Але навіть перед смертю Калитка думає лише про гроші. Насиченість подіями, промовистість імен та динамічність сюжету підтримують читацьку увагу та зацікавленість, спонукають до роздумів над життєвими цінностями.

Іван Карпенко-Карий

СТО ТИСЯЧ

Комедія в 4 діях

Дієві люди

Герасим Никодимович Калитка – багатий селянин.

Параска – жінка його.

Роман – син іх.

Савка – кум Герасима, селянин.

Банавентура – Копач.

Невідомий – єврей.

Гершко – фактор.

Мотря – наймичка.

Клим – робітник.

ДІЯ ПЕРША

Ява I

В хаті яку хвилину нема нікого; входе Невідомий.

Невідомий. Нікого нема... Охо-хо-х! Трудно теперечки жити на світі. А через чево і трудно? Через того, що багато розумних понаставало... Усі торгують, а покупателі тільки глазами купують, і торговлі нема – один убиток. Так я сібе видумал нову комерцію: хороший буде гендель, ежелі удастся... Попробуем!..

Ява II

Роман і Невідомий.

Невідомий. Здрастуйте вам.

Роман. Здоров.

Невідомий. Це хата Герасима Никодимовича Калитки?

Роман. Це.

Невідомий. А де ж сам хазяїн?

Роман. Вони в город поїхали, сьогодня повинні бути назад.

Невідомий. Я з ним відался, і он сказал, щоб я приїхав.

Роман. Може, й вони через годину будуть.

Ява III

Ті ж і Копач.

Копач. Ура! Тепер суд гласний, накриває жидків часний! Хе-хе-хе!

Невідомий. А ви разлі часний? Не похоже.

Копач. Не та рожа? Ха-ха-ха!

Невідомий. Прощайте! Я навідаюся опісля, бо у мене є діло до Смоквина.
(Пішов.)

Ява IV

Копач і Роман.

Копач. Ха-ха-ха! Заметь-це пройдисвіт! Я іх багато бачив, у мене опит і практика. Я на них насмотрелся... Командовал зводом, так пров'янт і фураж часто получав, знаю іх, да і они меня знают! Тепер літ трідцать в одставке, по світу вольно я хожу і в очі сміливо усім гляжу... Стихи... Ха-ха-ха! А батько купчу й досі ще не совершив?

Роман. Ще в городі.

Копач. Хотів поздравити його з пріобретенім земелькі... А Прасковея Івановна?...

Роман. У попа.

Копач. Так! Торічелієва пустота... Хе-хе-хе! Ти цього не знаєш - це з фізікі. В такім разі - адіо! К обіду я прийду. (Пішов.)

Ява V

Роман, потім Мотря.

Роман. Наче і розумний, а дурний. Тридцять літ шукає кладів і голий став як бубон, бо все на кладах, кажуть, прокопав... І все він зна - тільки нічого не робе. (Іде до дверей і гука.) Мотре, та йди-бо сюди!

Мотря за дверима. «Чого там? Нема мені часу».

Роман. Та нам, мабуть, не буде часу і вмерти. Іди-бо! Зашиеш мені сорочку, геть розпанахав рукав, а мати десь пішли. Хочеться мені з Мотрею побалакать, то нема за чим у хату йти, так я нарощне розірвав рукав.

Входе Мотря.

Заший. (Показує.)

Мотря. Де це ти так розпанахав?

Роман. Зачепився за вила.

Мотря зашивала, Роман ії цілує.

Мотря (б'є його кулаком). А це що? А тпруськи!

Роман. Хіба не можна? Ми ж восени поженимось, чула? Що батько казав?

Мотря. То тоді і цілуватися будемо, а тепер зась! Може, ще батько шуткував, а ти вже н губи розпустив.

Роман. Ні, це не шутки. І мати казала, і батько казав, що кращої невістки не треба.

Мотря. Уже зашила. Іди собі, я не маю часу теревені править, та он вже батько приїхали.

Роман. Батько? Справді.

Мотря вибіга.

Ява VI

Герасим і Роман.

Герасим. А ви чого тут збіглись, роботи нема, чи що?

Роман. Та я розірвав рукав... Мотря зашила.

Герасим. А мати ж де?

Роман. Пішли до попа...

Герасим. Знайшла празник. Іди ж до роботи, бо там роти порозявляють та й стоятимуть. Нехай коней розпряжуть, а збрую зараз однеси в комору, щоб якої реміняки не порізали на батоги.

Роман. Добре. Тут жид якийсь питав вас і Копач.(Вийшов.)

Герасим (один). Жид-то діло, а Копач-морока. Ху! Слава богу, справився з ділами: совершив купчу, і земельки прибавилось. І бумага зелена, мов земля, укрита рястом!.. Ох земелько, свята земелько, божа ти дочечко! Як радісно тебе загрібати докупи, в одні руки... Приобрітав би тебе без ліку. Легко по своїй власній земліходить. Глянеш оком навколо – усе твое: там череда пасеться, там оруть на пар, а тут зазеленіла вже пшениця і колосується жито; і все то гроші, гроші, гроші... Кусочками, шматочками купував, а вже і у мене набралося: тепер маю двісті десятин – шматочок кругленський! Але що ж це за шматочок! Он у Жолудя шматочок – так-так, – однієї шпанки ходить дванадцять тисяч, чотири чи п'ять гуртів випасається скоту. Та що? Свиней одних, мабуть, з тисяча, бо то ж зимою тілько біля свиней шість чоловіка день при дні працює!.. І яким побитом Жолудь достав таку силу грошей – не зрозумію... Я сам пам'ятаю, як Жолудь купував баранців, сам іх різав, торгував мнясом у різницях, а тепер – багатир. Де ж воно набралося? Не інаке, як нечистим путьом! Тут недоідаеш, недопиваеш, день при дні працюеш, жінка з діжі рук не виймає – і тілько ж всього-на-всього двісті десятин, а то ж, мабуть, і в десять тисяч не вбереш. Не спиться мені, не іститься мені... Під боком живе панок Смоквінов, мотається і туди й сюди, заложив і перезаложив, – видко, що замотався: от-от продастъ або й продадутъ землю... Ай, кусочек же, двісті п'ятдесят десятин, земля не перепахана, ставок рибний, і поруч з моєю, межа з межею. Що ж, копиталу не хватаетъ... Маю п'ять тисяч, а ще треба не багато, не мало – п'ятнадцять тисяч! Де ти іх візьмеш? Прямо, як іржа, точить мене ця думка! Де іх взяти?... Де?... Хіба послухатъ жидка, піти на одчай, купитъ за п'ять тисяч сто тисяч фальшивих і розпускатъ іх помаленьку: то робітникам, то воли купувать на ярмарках... Мужик не дуже-то шурупає в грошах, йому як розмальована бумажка, то й гроші. Страшно тілько, щоб не вlopатись... Обіщав жид сьогодня привезти напоказ. Може, це він уже й заходив. Цікаво дуже бачити фальшиві гроші.

Ява VII

Савка і Герасим.

Савка. Здрастуйте, куме! Добре, що я вас дома застав.

Герасим. А навіщо ж то я вам так пильно потрібен?

Савка. Відгадайте! Шкода, не відгадаете... Грошай позичте, куме! Карбованців з сотню, до Семена.

Герасим. Яж кажу, що так!.. Виходить: недовго думавши – давай! Хіба у мене банк, чи що?

Савка. Та до кого ж ти і вдаришся? Жид злупе такого проценту, що ніяк не викрутишся потім.

Герасим. Хто ж тепер, куме, не лупить? Лупи та дай.

Савка. То вже лупіть краще ви, куме, та дайте.

Герасим. Нема! Хоч носа відкрути, то й десятки зайвої не витрусиш – всі віддав за землю.

Савка. Де ж ті гроші, куме? Я сам не раз, не два.

Герасим. Та господь іх знає. Я над цим думав.

Савка. Чув я, що Жолудь нечисті гроші має, від самого, не при хаті згадуючи, сатани, то, може, й другі так same достали... Тілько де ж вони з ним познайомились і як? От що цікаво! Вже ж і я не полохливого десятка, пішов би до нього в гості у same пекло: надокучило отак раз у раз позичати, нехай би дав, іродів син! Чи душу йому, луципірові, треба, то нехай би брав, бо без душі,

мабуть, легше, як без грошей. Я вам, куме, признаюсь, що сам ходив під Івана Купайла, як мені казано, на роздоріжжя... Повірите, звав, нехай бог простить, Гната безп'ятого! Так що ж – не вийшов, тілько налякав.

Герасим. Цікаво! Розкажіть, будь ласка...

Савка. Знаете, за третім разом, як я гукнув: вийди до мене, безп'ятий, я тобі в ніжки уклонюся, до смерті слугою твоїм буду!.. А він – і тепер моторошно – зайцем мимо мене – тілько фа! аж свиснув, та хо-хо-хо! То я тікав з того місця, мало дух з мене не виперло... Прости господи! Дві неділі слабів: бувало, тілько що шерхне, так увесь і затремтю, і волосся на голові піdnіметься. На превелику силу одшептала Гаврилиха.

Герасим. Не надіяvся, куме, щоб ви такі сміливі були...

Савка. Ну, а що ж його робить, коли грошей треба день у день! От і тепер: після завтрашнього строк платить Жолудю за землю, держу там у нього шматочок, а тут не вистача. Договір же такий: як грошей в строк не віддам – хліб зостанеться за Жолудьом без суда. Та що там балакать! От, ей, правду вам кажу, куме: якби знову пішов би кликати, так грошей треба.

Герасим. Сміливі, сміливі ви, куме, з вами і не такі діла можна робить.

Савка. Ха! Чого там бояться? Страшно тілько без грошей, а з грішми, сказано ж, і чорт не брат.

Герасим (набік). Треба це на ус закрутить.

Савка. Куме! Та, може ж, таки найшлася б у вас там яка сотняга? Позичте! Батьком буду величать.

Герасим. Що його робить? Хіба от що: я, знаете, сам позичив оце у Хаскеля для домашнього обіходу; тілько платю п'ять процентів у місяць. Коли дасте п'ять процентів, то я поділюся з вами, так уже, для кума.

Конец ознакомительного фрагмента.

Купить: https://tellnovel.com/karpenko-kariy_-van/sto-tisyach

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купить](#)